

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ:
ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 2, Выпуск 10

PARAZITLAR KELITIRIB CHIQRADIGAN KASALLIKLAR VA
ULARNING OLDINI OLIISH CHORA TADBIRLARI.

Abdullayeva I.B , Ro'ziyeva G.T

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti, Termiz sh, Farovon massivi

43B-uy, e-mail: esadir_74@rambler.ru

Annotatsiya: Ushbu maqolaning maqsadi parazitlarning keng va xilma-xil dunyosi, ular keltirib chiqaradigan kasalliklar va ularning sog'liqni saqlashning kengroq sohasiga qanchalik mos kelishi bilan tanishtirishdir. Maqolada parazitlarning turlari, tarqalish usullari, individual hayot sikllari va parazitlar kasalliklarning global muammosi haqida umumiy ma'lumot berilgan. Mavjud nazorat va oldini olish strategiyalari va kelajakdagi tadqiqotlar uchun yo'nalishlar, shuningdek, xavfli va ba'zi eng muhim parazitlar kasalliklar uchun kasalliklari haqida misollari ta'kidlangan.

Kalit so'zlar: parazitologiya, leishmania donovani, trypanosoma gambiense, opistorxoz qo'zg'atuvchisi.

DISEASES CAUSED BY PARASITES AND THEIR PREVENTIVE
MEASURES.

Abdullayeva I.B ,Roziyeva G.T

Termiz University of Economics and Service, Termiz city, Farovon
massif

43B-house, e-mail: esadir_74@rambler.ru

Abstract: The purpose of this article is to introduce the wide and diverse world of parasites, the diseases they cause, and how they fit into the broader field of public health. The article provides an overview of the types of parasites, their distribution methods, individual life cycles, and the global problem of parasitic diseases. Current control and prevention strategies and directions for future research are highlighted, as well as disease examples for dangerous and some of the most important parasitic diseases.

Key words: parasitology, leishmania donovani, Trypanosoma gambiense, causative agent of opisthorchiasis.

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 2, Выпуск 10

ЗАБОЛЕВАНИЯ, ВЫЗВАННЫЕ ПАРАЗИТАМИ, И МЕРЫ ИХ ПРОФИЛАКТИКИ.

Абдуллаева .И.Б , Рузиева .Г.Т

Термезский университет экономики и сервиса, г. Термез,
массив Фараван

43Б-дом, e-mail: esadir_74@rambler.ru

Аннотация: Цель этой статьи — представить широкий и разнообразный мир паразитов, болезни, которые они вызывают, и то, как они вписываются в более широкую область общественного здравоохранения. В статье представлен обзор видов паразитов, способов их распространения, индивидуальных жизненных циклов и глобальной проблемы паразитарных заболеваний. Освещены текущие стратегии контроля и профилактики, а также направления будущих исследований, а также примеры опасных и некоторых наиболее важных паразитарных заболеваний.

Ключевые слова: паразитология, leishmania donovani, Trypanosoma gambiense, возбудитель описторхоза.

Kirish.Parazitlar keltirib chiqaradigan xavfi bo'lgan bemorlarda boshqa kasalliklarga o'xshash alomatlar bo'ladi. Umumiy simptomlar fokal nevrologik alomatlar, bosh og'rig'i, uyquning buzulishi, ko'ngil aynishi, qusish yoki papillaning shishishi (obstruktiv gidrosefali). Parazitlar keltirib chiqaradigan markaziy asab tizimining shikastlanishi immuniteti zaif yoki zaiflashgan bemorlarda paydo bo'lishi mumkin.

Dizenteriya amyobasi (Entamoeba histolytica) — amyobiaz yoki amyoba dizenteriyasining qo'zg'atuvchisi. Y o'g 'on ichakda parazitlik qiladi. Organizm rezistentligi (chidamliligi) kamayganda (sovuqqa oldirish, avitaminoz, issiq harorat ta'sirida bo'lish) forma minutda kattalashadi (30-50 mkm gacha), ichakning devoriga kiradi va to'qima shakliga aylanadi. Natijada, qon tomirlari jarohatlanadi, qon oqishi kuzatiladi, yaralar paydo bo'ladi (yarali kolit). Sistalar tashqi muhit omillari ta'siriga o'ta chidamlidir. Sistalar tarqalishida mexanik tashuvchilar (ularda parazit ko' paymaydi, faqat mexanik ravishda ko' chiriladi) — suvaraklar, pashshalar katta rol o'ynaydi. Odamga yuvilmagan mevalar, sabzavotlar, qaynatilmagan suv, iflos qo'llar orqali

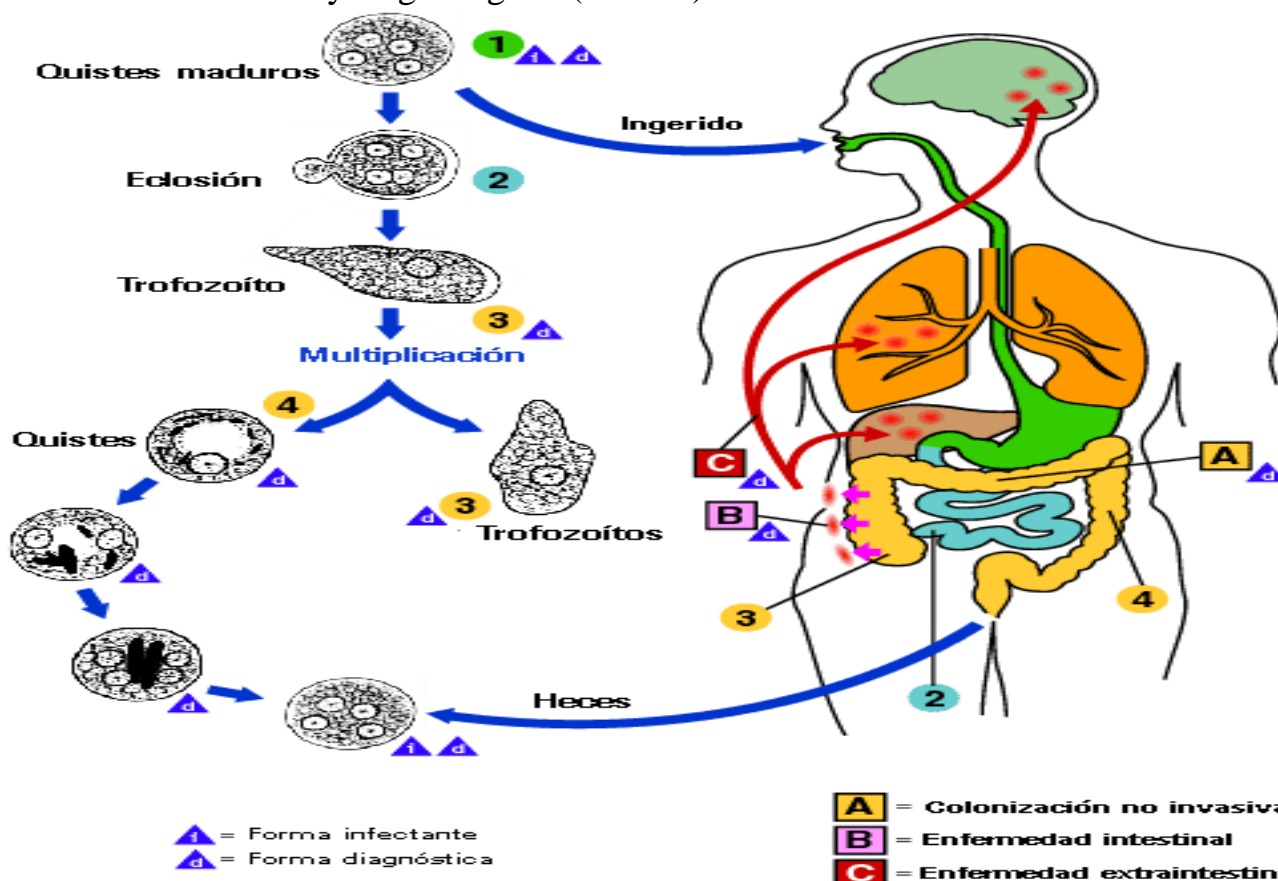
МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2024

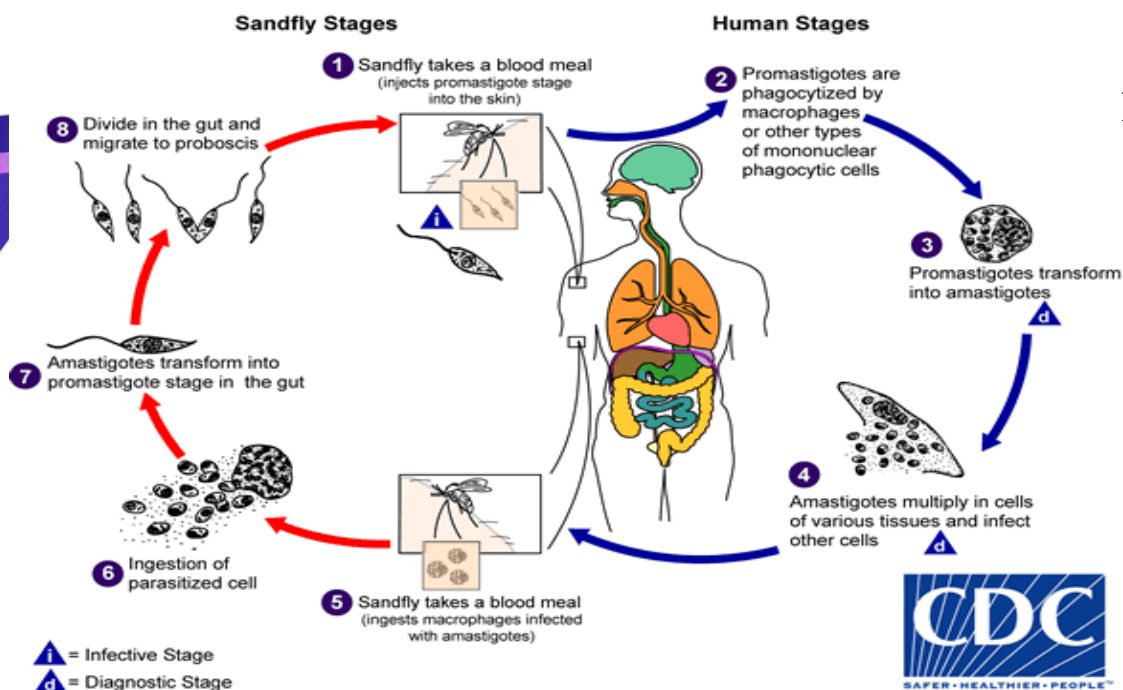
SJIF 2024 = 5.444

Том 2, Выпуск 10

yuqadi.Kasallarda qon va shilliq aralash tez-tez ich ketish kuzatiladi. Amyobalar qon tomirlari orqali jigar, miya, o'pka va boshqa a'zolariga borib, o'sha a'zolar yiringlashiga (abscess) sabab bo'lishi mumkin

Leishmania donovani — ichki leishmanioz qo'zg'atuvchisi. Avval teriosti yog' kletchatkasining retikuloendotelial hujayralarida joylashib, keyin jigar, taloq, suyak ko'migi hujayralariga o'tadi. Leishmaniyalar ichki a'zolar hujayralarida ko'payadi, periferik qonda uchramaydi. Visseral leishmanioz bilan asosan bolalar kasallanadi. Kasallarda harorat ko'tariladi, kamqonlik kuzatiladi, jigar, taloq, limfa tugunlari kattalashadi. Uni yuqtirmaslik uchun shaxsiy choralar — iskabtoparlar chaqishidan himoyalaniish. Jamoat choralariga esa iskabtoparlar ko'payishiga qarshi kurashishni amalga oshirish, kemiruvchilarni va daydi itlarni yo'qotishdir. Ularning xivchinsiz shakllari odam va hayvonlar terisidagi fagotsitar hujayralar sitoplazmasida yashaydi. Xivchinli shakllari esa iskabtopar organizmida yashaydi. Tananing ochiq joylarida juda qiyin tuzaluvchi yaralar hosil qiladi. Yaralar bitganidan keyin o'

rnida chandiqlar qoladi. Leyshmaniozlar antropozoonozlar guruhiga mansub hisoblanadi.

Trypanosoma gambiense — tripanosomoz (Afrika uyqu kasalligi) qo'zg'atuvchisi. Qon plazmasida, limfada, limfa bezlarida, orqa miya suyuqligida, bosh va orqa miya to'qimalarida parazitlik qiladi. U bilan kasallangan bemorlarda seruyqulik, mushaklar holsizligi alomatlari kuzatilib, kasallik 7-10 yilgacha davom etadi va bu ko'pincha o'limga olib keladi. Shaxsiy choralar — dorilarni ichish, umumiy choralar — se-se pashshalarini yo'qotish, ular ko'payadigan joylar, chakalakzorlarni tozalash.

Jigar so'rg'ichi (*Fasciola hepatica*) — fassiolez qo'zg'atuvchisi. Jigarning o't yo'llarida, o't pufagida, ba'zan oshqozon osti bezida parazitlik qiladi. Odamga qaynatilmagan suv, yuvilmagan meva va sabzavotlardan yuqadi. Natijada jigar hujayralari jarohatlanib, sirroz, mexanik sariqlik rivojlanadi. Kasallikni oldini olish uchun esa ko'lmak suvlarni ichmaslik, meva va sabzavotlarni yuvib iste'mol qilish kerak hamda kasallangan hayvonlarni davolash orqali parazit yoqishini oldini olish mumkin.

Mushuk (Sibir) so'rg'ichi (*Opisthorchis felinus*) — opistorxoz qo'zg'atuvchisi.

Odamga yaxshi pishirilmagan, yaxshi qovurilmagan, yaxshi tuzlanmagan, yoki yaxshi dudlanmagan baliq iste'mol qilinganda yuqadi. Opistorxoz tabiiy-manbali kasallik. Jigar va boshqa ichki a'zolari faoliyati buzilishi natijasida o'limga ham sabab bo'luvchi og'ir parazitlar kasalligidir. Shaxsiy profilaktika — xom, yaxshi pishirmagan, qovurilmagan kam tuzlangan, yaxshi dudlanmagan baliqlarni iste'mol qilishdan saqlanish, jamoat profilaktikasi — sanitariya-oqartuv ishlari, suv havzalarini axlatlar bilan ifloslanishiga yo'l qo'ymaslik choralari orqali amalga oshiriladi.

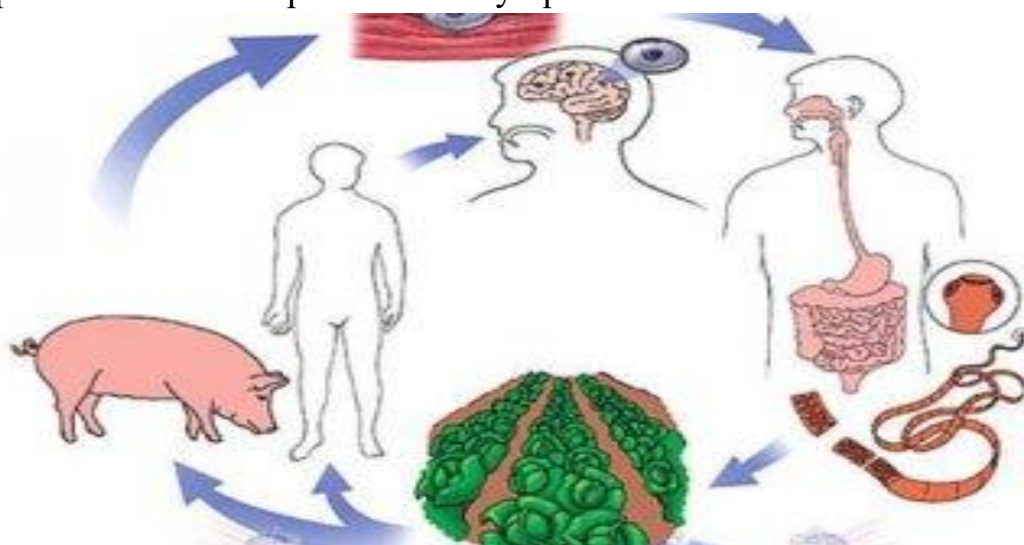
МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 2, Выпуск 10

Exinokokk (Echinococcusgranulosus) — exinokokkoz
qo'zg'atuvchisi. Odamga asosan kasal itlarning junini silaganda tuxumlar iflos
qo'llar orqali yuqadi. Odam ichagida

tuxumdan onkosferalar chiqib, qon tomirlariga o'tadi, jigar, o'pka, miya va boshqa a'zolarga tarqaladi, o'sha a' zolarda finnaga (exinokokk pufakchasiga aylanadi). Exinokokk pufagi ikki qavatli qobiq bilan o'ralgan, ichi suyuqlik bilan to'la bo'ladi. Qobiqning ichki qavatida ko'p sonli qizliknevaralik pufakchalari shakllanadi, ularning ichida sk'olekslari bo'lgan bosh chiqaruvchi kameralar rivojlanadi. Definitiv xo'jayinlarga kasallik finnali a' zolarni yoki o'lik hayvonlarni yeganda yuqadi. Odam exinokokkoz tarqalishida ishtirok etmaydi. Shaxsiy profilaktika — itlar va boshqa hayvonlarga ovqat bergandan keyin ham albatta qo'lni yaxshilab yuvish zarur. Jamoat profilaktikasi — daydi itlarni yo'qotish, itlarni doimo veterinar ko'rigidan o'tkazib turish, kasal itlarni degelmintizatsiya qilish, finnalarni bilan zararlangan a'zolarni itlarga berilishiga yo'l qo'ymaslik, go'sht kombinatlarida veterinariya nazoratini yo'lga qo'yish, exinokokkoz ko'p tarqalgan hududlarda aholini tibbiy ko'rikdan o'tkazib turish orqali amalga oshiriladi.

Xulosa qilib aytganda, parazitlarni yuqtirmaslik uchun shaxsiy gigiyena qoidalariga qat'iy rioya qilish kerak. Tasmasimon chuvalchaglarni yuqtirmaslik uchun go'sht mahsulotlarini yaxshi pishirib iste'mol qilish lozim. Bunday chuvalchaglarni tarqalishini oldini olish uchun esa hayvonlarning zararlangan organlarini itlarga bermaslik kerak. Kushxonalaridan chiqayotgan go'sht mahsulotlarini qat'iy nazoratga

**МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ:
ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА**

Researchbib Impact factor: 11.79/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 2, Выпуск 10

olish zarur. Daydi itlarga qarshi kurashish va shaxsiy gigiyenaga rioya qilish exinokokk bilan zararlanishni oldini oladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1.Holiqov P.X., Sharofiddinxo‘jayev N.Sh., Olimxo‘jayeva P.R., Rahimov J.R.,Toshxo‘jayev P.I. Biologiya. Tibbiyot institutlari talabalari uchun darslik. T., 1996.18-b.

2. Tibbiy biologiya va genetika. K. Nishonboyev, J Hamidov . 225-b.